

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय

कृषि विकास महाशाखा
कृषि उत्पादन तथा व्यवस्थापन शाखा
नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
सिंहदरवार, काठमाडौं, नेपाल

फोन नं. { ४२११६३५
४२११८०८
४२११९३२
४२११६६५
४२११६८७
४२११९१५

पत्र संख्या : ०८१८२
च.नं. : ९६

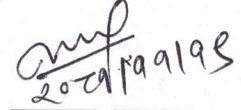
सिंहदरवार, काठमाण्डौं
नेपाल

मिति: २०८१।११।१९

श्री कृषि विभाग
हरिहरभवन, ललितपुर

विषय: बीउ बिजन उत्पादन, आपूर्ति तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१ सम्बन्धमा।

बीउ बिजन उत्पादन, आपूर्ति तथा व्यवस्थापन कार्यक्रमलाई प्रभावकारी एवम् उपलब्धीमूलक तवरले कार्यान्वयन गर्न, विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ११ को उपदफा (२) बमोजिम नेपाल सरकार, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको माननिय मन्त्रीस्तरको मिति २०८१।११।१५ गतेको निर्णय अनुसार बीउ बिजन उत्पादन, आपूर्ति तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१ स्वीकृत भएकाले आवश्यक कार्यार्थ पठाइएको ब्यहोरा निर्देशानुसार अनुरोध छ।

मुकुन्द भुसाल

(बरिष्ठ बाली विकास अधिकृत)

बोधार्थ

श्री बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र, हरिहरभवन

श्री बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, हरिहरभवन

माननिय मन्त्रीस्तरको मिति २०८१।११।१५ गतेको निर्णय अनुसार स्वीकृत

बीउ विजन उत्पादन, आपूर्ति तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१

प्रस्तावना:

कृषकलाई गुणस्तरीय बीउविजन सहज र सुलभ रूपमा आपूर्ति गर्न संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको सहकार्य र समन्वयमा बीउ विजनको उत्पादन, आपूर्ति एवम् वितरण प्रणालीलाई सुदृढ बनाई बीउ उत्पादक तथा प्रयोगकर्ता कृषकहरूलाई प्रदान गर्ने प्रोत्साहन अनुदानलाई पारदर्शी एवम् एकद्वार प्रणाली मार्फत व्यवस्थापन गर्नका लागि संचालन गरिने बीउ विजन उत्पादन, आपूर्ति तथा व्यवस्थापन कार्यक्रमलाई प्रभावकारी एवम् उपलब्धीमूलक तवरले कार्यान्वयन गर्न, विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ११ को उपदफा (२) बमोजिमनेपाल सरकार, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयले यो कार्यविधि बनाएको छ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस कार्यविधिको नाम "बीउ विजन उत्पादन, आपूर्ति तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१" रहेको छ ।
(२) यो कार्यविधि कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।
२. परिभाषा: विषय र प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,
 - (क) "अनुदानग्राही" भन्नाले यस कार्यविधिवमोजिम अनुदान प्राप्त गर्ने बीउ उत्पादन बजारीकरण र उपयोगमा संलग्न कृषक, कृषक समूह, बीउ विजनसँग सम्बन्धित सहकारी संस्था, सामुदायिक बीउ बैंक, कम्पनी, निजी फर्म समेत सम्झनुपर्दछ ।
 - (ख) "उत्पादक" भन्नाले विभिन्न बालीका प्रजनन, मूल, प्रमाणित तथा उन्नत बीउ उत्पादनमा संलग्न कृषक, कृषक समूह सहकारी संस्था, सामुदायिक बीउ बैंक, निजी फर्म वा कम्पनी समेत सम्झनु पर्दछ ।
 - (ग) "उन्नत" बीउ भन्नाले मूलवा प्रमाणित बीउबाट उत्पादन गरी यथार्थ संकेत लगाइएको बीउ सम्झनु पर्दछ । यसले बालीकावर्णशङ्करबीउलाई समेत जनाउँछ ।
 - (घ) "कार्यक्रम" भन्नाले यसकार्यविधिको परिच्छेद ३, ४ र ५ मा उल्लेखभएका कार्यक्रम सम्झनु पर्दछ ।
 - (ङ) "केन्द्र" भन्नाले बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र सम्झनु पर्दछ ।
 - (च) "जिल्ला स्थित कार्यालय" भन्नाले प्रादेशिककृषि सम्बन्धी विषयगत मन्त्रालय अन्तर्गत जिल्लास्थितकृषि हेर्ने कार्यालयलाई सम्झनु पर्दछ ।

- (छ) "डेसिस (DESES)" भन्नाले यस कार्यविधिको दफा ५ को उपदफा बमोजिमको विद्युतीय बीउ बिजन व्यवस्थापन प्रणाली (डिजिटली इनेबलड सीड म्यानेजमेन्ट सिस्टम)सम्झनु पर्दछ ।
- (ज) "प्रमाणीकरण निकाय" भन्नाले बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र वा प्रमाणीकरण गर्ने अधिकारप्राप्त बीउ बिजन परीक्षण प्रयोगशालाहरु सम्झनु पर्दछ ।
- (झ) "प्रादेशिक मन्त्रालय" भन्नाले प्रदेश सरकार मातहतको कृषि विषय हेर्ने मन्त्रालय सम्झनु पर्दछ ।
- (ञ) "प्रोत्साहन अनुदान" भन्नाले स्रोत बीउ उत्पादक, उन्नत बीउ उत्पादक र उपयोगमा संलग्न कृषकलाई यस कार्यविधिबमोजिम प्रदान गरिने नगद सहूलियत सम्झनु पर्दछ ।
- (ट) "वर्णशंकर बीउ" भन्नाले दुई भिन्न पैत्रिक लाइन (इन्ब्रेड लाइन) को समागमबाट उत्पादन गरिएको नेपालमा विकास भएका बालीका जातको पहिलो पुस्ताको बीउ सम्झनुपर्दछ ।
- (ठ) "बीउ बिजन" भन्नाले यस कार्यविधिबमोजिमको स्रोत बीउ, उन्नत बीउ र वर्णशंकर बीउ सम्झनु पर्दछ ।
- (ड) "विभाग" भन्नाले कृषि विभागलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ढ) "मन्त्रालय" भन्नाले कृषि तथा पशुपन्थी विकास मन्त्रालय सम्झनुपर्दछ ।
- (ण) "समिति" भन्नाले यस कार्यविधिको दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको समिति सम्झनु पर्दछ ।
- (त) "स्रोत बीउ" भन्नाले यस कार्यविधिको प्रयोजनको लागि प्रमाणीकरण पद्धतिद्वारा प्रमाणित गरिएको मूल र प्रमाणित बीउ सम्झनुपर्दछ । साथै सो शब्दले प्रजनन् बीउ र वर्णशंकर जातका पैत्रिक लाइन समेतलाई जनाउँछ ।

परिच्छेद २:

डेसिस प्रणालीमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान

३. कार्यक्रमको कार्यक्षेत्र : यस कार्यविधिमा उल्लेख भएबमोजिमका डेसिस प्रणालीमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रमहरु तीनवटै तहका सरकारहरुको समन्वय तथा सहकार्यमा नेपालभर सञ्चालन हुनेछ ।
४. अनुदान उपलब्ध गराउन सकिने: यस कार्यविधि अन्तर्गत निम्न कार्यहरुमा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ
- (क) स्रोत बीउ उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान
- (ख) उन्नत बीउ उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान

सचिव

- (ग) उन्नत बीउको प्रयोगमा अनुदान
५. **डेसिस (DESES) निर्माण तथा सञ्चालन गरिने:** (१) बीउ विजनको उत्पादन, आपूर्ति तथा बितरण एवम् सोको लागि उपलब्ध गराइने स्रोत बीउ र उन्नत बीउको बासलात र अनुदान बितरणलाई व्यवस्थित गर्न एक विद्युतीय बीउ विजन व्यवस्थापन प्रणाली (डेसिस DESES) को निर्माण गरी सञ्चालन गरिने छ।
- (२) डेसिसको कार्यान्वयन विभाग, केन्द्र, बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र, प्रादेशिक मन्त्रालय एवम् सो अन्तर्गतका जिल्लास्थित कार्यालयहरू र स्थानीय तहबाट हुनेछ।
- (३) डेसिस (DESES) को समग्र रेखदेख तथा विद्युतीय अनुगमन एवम् सुपरिवेक्षण मन्त्रालयबाट हुनेछ।
- (४) यस कार्यविधि बमोजिम अनुदान प्राप्त गर्न चाहने उत्पादकतथा उपयोगमा अनुदान उपलब्ध गराउने स्थानीय तह अनिवार्य रूपमा डेसिस (DESES)मा दर्ता हुनु पर्नेछ।
- (५) अनुदान प्रयोजनका लागि संचालन हुने कार्यक्रम सम्बन्धी आवश्यक सूचना तथा जानकारी सम्बन्धित सरोकारवालाले डेसिस (DESES) मार्फत् प्राप्त गर्न सक्ने छन्।

परिच्छेद: ३

स्रोत बीउ उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम

६. **स्रोत बीउ उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराइने:**(१) स्रोत बीउ उत्पादन गर्न इजाजत प्राप्त स्रोतबीउ उत्पादकलाई स्रोत बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा केन्द्रले प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउनेछ।
- (२) उपदफा (१) अनुसार अनुदान उपलब्ध गराउन आवश्यक कार्यक्रम तथा बजेटको व्यवस्था मन्त्रालयले गर्नेछ।
- (३) स्रोत बीउमा उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराइने बाली, जात र प्रति के.जी. प्रोत्साहन अनुदान रकम समितिले निर्धारण गर्नेछ। समितिले भूगोल र प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध हुने बाली/जातको प्रकार (खुला सेचित, वर्णशंकर, मोटो, मध्यम, मसिनो लगायत) अनुसार फरक फरक हुने गरी प्रति के.जी. प्रोत्साहन अनुदानदर निर्धारण गर्न सक्नेछ।
- (४) उपदफा (१) बमोजिम स्रोत बीउ उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउने प्रक्रिया देहाय बमोजिम हुनेछ:
- (क) स्रोत बीउमा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउने कार्यको लागि केन्द्रले निश्चित समयसीमा तोक्यो सार्वजनिक सूचना आवाहन गर्नेछ।

सचिव

- (ख) स्रोत बीउमा प्रोत्साहन अनुदान प्राप्त गर्न योग्य इच्छुक अनुमति प्राप्तस्रोत बीउ उत्पादकहरूले अनुसूची १ बमोजिमका आवश्यक कागजात सहित केन्द्रले तोकेको समयभित्र डेसिस (DESES) मार्फत् आवेदन गर्नुपर्नेछ।
- (ग) खण्ड (ख) बमोजिम डेसिस(DESES)मार्फत् आवेदन पेश गर्ने आवेदकहरू मध्ये मापदण्ड पुगेका आवेदकहरूमात्र प्रोत्साहन अनुदानका लागि योग्य हुनेछन्।
- (घ) केन्द्रले तोकेको समयभित्र खण्ड (ग) बमोजिमको आवेदकले अनुसूची-२ अनुसारको विवरण डेसिस (DESES)मा प्रविष्ट गर्नु पर्नेछ।
- (ङ) यस दफा बमोजिम प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउँदा स्रोत बीउको परिमाण यकिन गर्नसमितिलेनिर्धारण गरेको अनुसारको बीउ वृद्धि अनुपात (सीड मल्टिप्लिकेसन रेसियो), ट्यागको विवरण तथा अन्यत्रबाट खरिद गरिएको अवस्थामा प्रजनन् वा मूल बीउको स्रोत एवम् परिमाण र आफैले उत्पादन गरेको मूल बीउलाई स्रोत बीउको रूपमा प्रयोग गरी प्रमाणित बीउ उत्पादन गरेको अवस्थामा प्रजनन् बीउ खरिद विवरण एवम् मूल बीउको प्रमाणीकरण सम्बन्धी विवरणलाई प्रमुख आधारको रूपमा लिइनेछ।
- (च) उपदफा (१) बमोजिमका स्रोत बीउ उत्पादकले उत्पादन गरेको बीउको परिमाण सम्बन्धमा थप यकिन गर्न आवश्यक देखिएमा केन्द्रलेबीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रसँग समन्वय गरी प्राविधिक परीक्षण (टेक्निकल अडिट) समेत गर्न सक्नेछ।
- (छ) उपदफा (१) बमोजिम प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउँदा बिक्री भएको बीउको परिमाणमा उपलब्ध गराइनेछ।
- (ज) समितिले निर्धारण गर्ने प्रति के.जी. प्रोत्साहन अनुदान रकम नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्बाट चालु आर्थिक वर्षमा मूल्य तोकेको भए सोही वर्षको र चालु आर्थिक वर्षमा मूल्य नतोकेको अवस्थामा अघिल्लो आर्थिक वर्षमा तय गरिएको मूल्य लगायत अन्य बजार मूल्यका आधारमा निर्धारण गरिएको स्रोत बीउको औसत मूल्यको अधिकतम् ३० प्रतिशत भन्दा बढी हुने छैन।
- (झ) प्रोत्साहन अनुदान बापत दिइने अनुदान रकम खण्ड (ङ), (च) र (छ) को विवरणका आधारमा केन्द्रले आवेदकको बैंक खातामा उपलब्ध गराउनेछ।
- (ञ) यस कार्यविधिबमोजिम अनुदान प्राप्त गर्ने स्रोत बीउ उत्पादकले आफूले उत्पादन गरेको स्रोत बीउ सो भन्दातल्लो स्तरका बीउ, उत्पादन तथा कारोवार गर्न अनुमति प्राप्त उत्पादकलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।
- (ट) यस कार्यविधि बमोजिम डेसिस (DESES)मा आवद्ध भई कार्यक्रममा सहभागी हुन चाहने उत्पादकले परिच्छेद २ बमोजिमको कार्यक्रम वा परिच्छेद ३ बमोजिमको कार्यक्रम मध्ये कुनै एक कार्यक्रममा मात्र सहभागी भई प्रोत्साहन अनुदान पाउन सक्नेछन्।

सचिव

परिच्छेद-४

उन्नत बीउ उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम

७. उन्नत बीउ उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराइने: (१) उन्नत बीउको उत्पादन तथा आपूर्ति सुनिश्चित गर्नका लागि जिल्लास्थित कार्यालयले उन्नत बीउ उत्पादकलाई प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउनेछ।
- (२) उन्नत बीउ उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउँदा बाली, जात, प्रति के.जी. औसत मूल्य र प्रोत्साहन अनुदान रकम प्रादेशिक मन्त्रालयबाट प्राप्त सिफारिस तथा प्रचलित बजार मूल्य समेतको आधारमा समितिबाट निर्धारण भएको औसत मूल्यको अधिकतम ५० प्रतिशतमा नबढ्ने गरी समितिले प्रति के.जी. प्रोत्साहन अनुदान रकम तोक्नेछ। समितिले बीउ उत्पादन क्षेत्र, भूगोल र प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध हुने बाली/जातको प्रकार (खुला सेचित, वर्णशंकर, मोटो, मध्यम, मसिनो लगायत) अनुसार फरक फरक हुने गरी मूल्य निर्धारण गर्न सक्नेछ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिमको प्रोत्साहन अनुदान प्रदान गर्ने कार्यक्रमको लागि प्रादेशिक मन्त्रालयलाई सङ्घीय सशर्त अनुदान उपलब्ध गराइनेछ।
- (४) उन्नत बीउ उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउने प्रक्रिया देहाय बमोजिम हुनेछः
- (क) उपदफा (१) बमोजिम प्रोत्साहन अनुदान प्राप्त गर्न बीउ उत्पादकले डेसिस (DESES) मार्फत् आवेदन दिनु पर्नेछ।
- (ख) उपदफा (१) बमोजिम प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउने कार्यक्रममा सहभागी हुन इच्छुक आवेदकहरूको लागि आवेदन पेश गर्न विभागले सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्नेछ। दफा ८ को उपदफा (३) को खण्ड (क) को प्रयोजनको लागि समेत यही सूचना मार्फत् आवेदन माग हुनेछ।
- (ग) खण्ड (क) बमोजिम डेसिस (DESES) मार्फत् आवेदन पेश गर्ने आवेदकहरू मध्ये अनुसूची-३ बमोजिमको मापदण्ड पुगेका आवेदकहरूलाई मात्र विभाग वा विभागले तोकेको निकायले प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउने प्रक्रियामा लैजानेछ।
- (घ) खण्ड (ग) बमोजिमका योग्य आवेदकहरूले उत्पादन गरेको उन्नत बीउ परिमाण उपदफा (२) अनुसारको मूल्यमा उपलब्ध गराउने गरी डेसिस (DESES)मा प्रविष्ट गर्नुपर्नेछ।
- (ङ) खण्ड (घ) बमोजिम आवश्यक विवरण प्रविष्ट भए पश्चात् यस परिच्छेद अनुसारको कार्यक्रमबाट खपत हुने उन्नत बीउको परिमाण सम्बन्धमा माग र आपूर्ति विवरण प्रविष्ट गर्ने समयवधि सकिएपछि विभागले तोकेको निकायले डेसिस (DESES) मार्फत् वासलात तयार

मचित

- गरी सम्बन्धित आवेदकलाई जिल्लास्थित कार्यालय तथा अन्य माध्यम मार्फत् जानकारी गराउनेछ।
- (च) आवेदकलाई डेसिस (DESES)मा प्रविष्ट गरी विक्री भएको बीउको परिमाणको हकमा मात्र प्रोत्साहन अनुदान जिल्लास्थित कार्यालय मार्फत उपलब्ध हुनेछ। डेसिस (DESES)मा प्रविष्ट भएको तर डेसिस (DESES) मार्फत् वजारीकरण सुनिश्चितहुन नसकेको बीउको विक्री व्यवस्थापन आवेदक स्वयम्ले गर्नु पर्नेछ।
- (छ) उन्नत बीउमा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउने कार्यका लागि उत्पादित उन्नत बीउको परिमाण यकिन गर्दा समितिले निर्धारण गरेको बीउ बृद्धि अनुपात (सिड मल्टिप्लिकेसन रेसियो), स्रोत बीउ परिमाण तथा ट्यागको विवरण, अन्तिम खेत निरीक्षण फारम, संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहमा कार्यरत कृषि प्राविधिक वा बीउ विजन निरीक्षकबाट जारी बीउको लट प्रमाणित कागजातलाई प्रमुख आधारको रूपमा लिनेछ।
- (ज) खण्ड (ड) बमोजिम वासलात अनुसार तोकिएको निकायलाई उन्नत बीउ आपूर्ति तथा विक्री वितरण गरेको प्रमाण सहित अनुसूची ४ बमोजिमको कागजात आवेदकबाट प्राप्त भए पछि जिल्लास्थित कार्यालयबाट आवेदकको बैंक खातामा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराइनेछ।
- (५) बीउ उत्पादनमा लागत न्यूनीकरण तथा गुणस्तर कायम गर्न बीउ उत्पादकलाई क्षमता अभिवृद्धि, प्रविधि प्रसार, प्रशोधन तथा अनुसूची-५ मा उल्लिखित पूर्वाधार/मेशिनरी औजारमा सहयोग लगायतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सकिनेछ। यसरी सञ्चालन हुने कार्यक्रम अन्तर्गत उपलब्ध गराइने पूर्वाधार/मेशिनरी औजारहरूमा लागत अनुमानको ५० प्रतिशतमा नबढ्ने गरी अनुदान जिल्ला स्थित कार्यालयले उपलब्ध गराउन सक्नेछ।
- (६) यस दफा अनुसार संचालन हुने अनुदान कार्यक्रमको प्रदेशस्तरमा समन्वय तथा सहजीकरण गर्न सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयले अधिकृतस्तरको प्राविधिक कर्मचारीलाई सम्पर्क अधिकृतको रूपमा तोक्न सक्नेछ।
- (७) यस परिच्छेदमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि परिच्छेद ४ बमोजिमको प्रोत्साहन अनुदान प्राप्त नहुने गरी नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्वमा रहेको कम्पनी वा सरकारी फार्म केन्द्रहरूद्वारा उत्पादन हुने उन्नत बीउको परिमाण समेत डेसिस (DESES)मा प्रविष्ट गर्न सक्नेछ र विभागले वासलात तयार गर्दा उक्त परिमाणलाई समेत समावेश गरी गर्नेछ।

परिच्छेद-५

उन्नत बीउ बिजनको प्रयोगमा प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम

८. उन्नत बीउ बिजन प्रयोगमा मूल्य अनुदान उपलब्ध गराइने:(१) उन्नत बीउ बिजनको प्रयोगलाई बढावा दिन उन्नत बीउ प्रयोगकर्ता कृषकलाई समितिबाट तोकिएका बाली र जात अनुसारको बीउ बिजनमा उपदफा (३) को खण्ड (छ)अनुसारको मूल्यमा स्थानीय तहले अनुदान उपलब्ध गराउनेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम अनुदान प्रदान गर्ने कार्यक्रमको लागि सम्बन्धित स्थानीय तहलाई सङ्घीय सशर्त अनुदान उपलब्ध गराइनेछ।
- (३) उन्नत बीउ बिजनको प्रयोगमा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउने प्रकृया देहाय बमोजिम हुनेछ-
- (क) कृषकलाई उन्नत बीउ उपलब्ध गराउन भौगोलिक अवस्था अनुसार बीउको माग गर्ने र आपूर्ति हुने समय तथा डेसिस (DESES)मा विवरण प्रविष्ट गर्नु पर्ने समय समेत उल्लेख गरी विभाग वा विभागले तोकेको निकायले सूचना प्रकाशन गर्नेछ।
- (ख) स्थानीय तहले स्थानीय कृषकको मागस्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रमको परिधि भित्र रही आफूलाई आवश्यक पर्ने उन्नत बीउको माग डेसिस (DESES) मा रजिष्टर भई सफ्टवेयर मार्फत् गर्नुपर्नेछ।
- (ग) डेसिस (DESES)मा माग प्रविष्ट भए पश्चात् विभाग वा विभागले तोकेको निकायले डेसिस (DESES) मा प्रविष्ट बालीकोजात र बीउ परिमाणको आधारमा सम्बन्धित स्थानीय तहलाई डेसिस (DESES) मार्फत् नै वासलात तयार गरी उन्नत बीउ आपूर्तिगर्ने स्रोत केन्द्र र प्राप्त हुने उन्नत बीउको परिमाण निर्धारण गर्नेछ। यसरी वासलात तयार गर्दा भौगोलिक सूचना प्रणाली (GIS) को प्रयोग गरी उन्नत बीउ माग गर्ने स्थानीय तहलाई सबैभन्दा नजिकको स्रोत केन्द्र तोकिनेछ।
- (घ) खण्ड (ग) बमोजिम वासलात तयार हुँदा स्थानीय तहबाट माग गरे बमोजिमबीउ उपलब्ध हुन नसकेको वा वासलातमा नपरेको अवस्थामास्थानीय तहले श्रोत बीउ खरिदको स्रोत तथा परिमाण, अन्तिम खेत निरीक्षण प्रतिवेदन, बीउको प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, सम्पूर्ण बीउ विश्लेषण प्रतिवेदन अनुसार उन्नत बीउको उत्पादन परिमाण यकिन गरी बीउ खरिद प्रक्रिया अगाडि बढाईकृषकलाई ५० प्रतिशत मूल्य अनुदानमा वितरण गर्न सक्नेछ।
- (ङ) खण्ड (ग) बमोजिम डेसिस (DESES) मार्फत्प्राप्त बीउ सबै कृषकको माग पूरा गर्न अपर्याप्त हुने भएमा स्थानीय तहले बीउ वितरणको मापदण्ड बनाई वितरण सक्नेछ। उन्नत बीउ वितरण सम्बन्धी आवश्यक अन्य प्रक्रिया सम्बन्धित स्थानीयतहले नै स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ।
- (च) बीउ बिजन बाँडफाँट सम्बन्धी जानकारी प्रदेश मन्त्रालय मातहतका निर्देशनालय, जिल्लास्थित कार्यालय र स्थानीय तहलाई डेसिस (DESES) मार्फत् प्राप्त हुनेछ।

- (छ) स्थानीय तहले तोकिएका उन्नत बीउ आपूर्ति गर्ने स्रोत केन्द्र वा आपूर्तिकर्ताबाट तोकिएको स्थानसम्मको बीउ ढुवानी गराई कृषकहरूलाई दफा ७ को उपदफा (२) बमोजिम समितिले निर्धारण गरेको मूल्यमा वा सो मूल्यमा जिल्ला दररेट अनुसारको ढुवानी भाडा समेत जोडी कायम हुने बीउको मूल्यमा ५० प्रतिशत अनुदान उपलब्ध गराउने छ।
- (ज) खण्ड (छ) बमोजिम अनुदान दिँदा सम्भव भएसम्म सम्बन्धित अनुदानग्राहीको बैंक खातामा अनुदान बापतको रकमभुक्तानी गर्नु पर्नेछ।
- (झ) खण्ड (छ) अनुसारका अनुदानग्राहीलाई उपलब्ध गराइएको अनुदानित बीउको परिमाण तथा प्राप्त गरेको अनुदानको विवरण समेत खुलाई स्थानीय तहले सार्वजनिक सूचना मार्फत जानकारी गराउनु पर्नेछ।
- (ञ) डेसिस (DESES) मार्फत स्रोत केन्द्र तोकिएको बीउ विजनको गुणस्तरको स्थलगत प्रमाणीकरण, अनुदानमा वितरण भएको बीउको परिमाण र प्राप्त गर्ने वास्तविक कृषक, सो कोयथार्थ बिल भर्पाईको सम्बन्धमा आवश्यकता अनुसार अनुगमन तथा प्रमाणीकरण गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित स्थानीय तहको हुनेछ।

परिच्छेद-६

समिति सम्बन्धी व्यवस्था

९. बीउ बिजन आपूर्ति तथा वितरण व्यवस्थापन समिति: (१) गुणस्तरीय बीउ विजनको आपूर्ति तथा वितरण प्रणालीलाई व्यवस्थित बनाउन देहाय बमोजिमको बीउ विजन आपूर्ति तथा वितरण व्यवस्थापन समिति रहनेछ:

(क) सचिव, मन्त्रालय	अध्यक्ष
(ख) सहसचिव, योजना हेर्ने महाशाखा, मन्त्रालय	सदस्य
(ग) सहसचिव, बीउ विजन हेर्ने महाशाखा, मन्त्रालय	सदस्य
(घ) प्रमुख, बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र	सदस्य
(ङ) प्रमुख, केन्द्र	सदस्य
(छ) निर्देशक बाली तथा वागवानी, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्	सदस्य
(ज) प्रबन्ध निर्देशक, कृषि सामाग्री कम्पनी लि.	सदस्य
(ञ) अध्यक्ष, नेपाल बीउ ब्यवसायी संघ	सदस्य
(ट) अध्यक्ष, राष्ट्रिय बीउ उत्पादक संघ	सदस्य
(ठ) महानिर्देशक, विभाग	सदस्यसचिव

anf.

2075
सचिव

- (२) उपदफा (१) अनुसारको समितिमा प्रादेशिक मन्त्रालयका सचिवहरुलाई आमन्त्रित सदस्यको रूपमा आमन्त्रण गर्न सकिनेछ।
- (३) समितिले प्राविधिक उपसमिति वा कार्यदल गठन गरी आवश्यकता अनुसारका कार्यहरु गर्न वा गराउन सक्नेछ।
- (४) उपदफा (१) अनुसारको समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ
- (क) परिच्छेद ३, ४ र ५ अन्तर्गत सञ्चालन हुने कार्यक्रमकालागि बाली, जात, मूल्य अनुदान दर, विजवृद्धि अनुपातआदि निर्धारण गर्ने,
- (ख) स्रोत बीउ उत्पादकलाई हरेक वर्षको लागि आवश्यक पर्ने प्रजनन तथा मूल बीउको सहज व्यवस्थाका लागि सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गर्ने,
- (ग) कार्यक्रम संचालनका लागि आवश्यक बजेट तथा क्रियाकलापहरु तर्जुमा र कार्यान्वयनमा सहजीकरण एवम् निर्णय गर्ने,
- (घ) कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धमा प्रादेशिक मन्त्रालय एवम् स्थानीयतहहरुसँग समन्वय एवम् सहजीकरण गर्ने,
- (ङ) आवश्यकता अनुसार कार्यक्रमको अनुगमन तथा आवधिक रूपमासमीक्षा गर्ने,
- (च) आवश्यकता अनुसार कार्यविधिसंशोधनका लागि मन्त्रालयमासिफारिश गर्ने र
- (छ) यस कार्यविधिवमोजिम गर्नुपर्ने अन्य कार्यहरु सम्पादन गर्ने।

१०. जिल्लास्तर बीउ विजन समन्वय समिति: (१) जिल्लास्तरमा बीउ विजन आपूर्ति तथा वितरण प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न देहाय बमोजिमको जिल्लास्तर बीउ विजन समन्वय समिति रहनेछ:

- (क) प्रमुख, जिल्लास्थित कार्यालय अध्यक्ष
- (ख) जिल्ला बीउ व्यवसायी संघको अध्यक्ष
- (वा) नेपाल बीउ व्यवसायी संघको प्रतिनिधि सदस्य
- (ग) जिल्लास्थित कार्यालयले छनौट गरेको बीउ विजनसँग सम्बन्धित सहकारी/सामुदायिक बीउ बैंक/बीउ उत्पादक कृषक मध्येबाट १ जना सदस्य
- (घ) जिल्ला स्थित कार्यालयको प्राविधिक अधिकृत सदस्य
- (ङ) कम्तीमा छैटौं तहको प्राविधिक अधिकृत, जिल्ला स्थित कार्यालय -सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) अनुसारको समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

- (क) जिल्लास्तरमा सञ्चालन हुने बीउ उत्पादन कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने,
- (ख) बीउ उत्पादन कार्यक्रममा आवद्ध हुन चाहने आवेदकहरुको छनौटका आधारहरु तयार गर्ने,
- (ग) बीउ उत्पादन कार्यक्रमका लागि मापदण्ड तयार गरी क्लष्टर छनौट गर्ने,

- (घ) यस कार्यविधिअन्तर्गत सञ्चालन हुने बीज वृद्धि कार्यक्रममा आवश्यक पर्ने प्राविधिक सेवाको व्यवस्थापनमा सहजीकरण गर्ने,
- (ङ) जिल्लास्तरमा स्रोत तथा उन्नत बीउ विजनको माग तथा आपूर्ति सम्बन्धमा तथ्याङ्क सङ्कलन तथा अद्यावधिक गर्ने,
- (च) डेसिस (DESES)को बारेमा सम्बन्धित पक्षहरूलाई सुसूचित गर्ने गराउने र सो प्रणालीमा आवश्यक पर्ने बाली, जात तथा मूल्य अनुदान सम्बन्धी विवरण प्रादेशिक मन्त्रालयमा सिफारीस गर्ने ।
- (छ) जिल्लास्तरमा बीउ विजन गुणस्तर निरीक्षण कार्यमा सहजीकरण तथा बीउ विजन कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने,
- (ज) कार्यक्रम सञ्चालनका क्रममा आवश्यकता अनुसार स्थानीय तह, प्रादेशिक मन्त्रालय र सरोकारवालासँग समन्वय गर्ने र
- (झ) यस कार्यविधिवमोजिम जिल्लास्तरमा गर्नुपर्ने अन्य कार्यहरू सम्पादन गर्ने ।

परिच्छेद-७

विविध

११. समन्वय र सहजीकरण: (१) विविधकार्यान्वयनमा विभाग, प्रादेशिक सन्चालय र स्थानीय तहका तर्फबाट निम्नानुसार सहयोग, सहजीकरण एवम् समन्वय हुनेछः
- (क) वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमा, वासलात तयारी तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन, कार्यक्रमको अभिमुखीकरण, प्राविधिक सेवा टेवामा समन्वय, डेसिस (DESES) सञ्चालनमा सहजीकरण, प्रादेशिक मन्त्रालय तथा स्थानीय तहसँग कार्यगत समन्वय, नियमित अनुगमन तथा प्रगति प्रतिवेदन जस्ता कार्यहरू विभाग वा विभागले तोकेको निकायबाट हुनेछ ।
- (ख) बीउ उत्पादकहरूको क्षमता अभिवृद्धि एवम् प्राविधिक सेवा टेवा प्रवाह, बीउ विजन गुणस्तर निरीक्षण, बीउ विजनको माग तथा आपूर्ति सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन, डेसिस (DESES)मा नियमित सूचना प्रविष्टि, अन्तर जिल्ला समन्वय, कार्यक्रमको नियमित अनुगमन तथा निरीक्षण, प्रतिवेदन जस्ता विषयहरूमा प्रादेशिक मन्त्रालयबाट सहयोग, सहजीकरण एवम् समन्वय गरिने छ ।
- (ग) उन्नत बीउ प्रयोग गर्ने कृषकहरूलाई प्राविधिक सेवा टेवा प्रवाह, बीउ विजनको स्थानीय माग तथा आपूर्ति सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन, डेसिस (DESES)मा नियमित सूचना प्रविष्टि, कार्यक्रमको नियमित अनुगमन तथा निरीक्षण, प्रतिवेदन जस्ता विषयहरूमा स्थानीय तहबाट सहयोग, सहजीकरण एवम् समन्वय गरिने छ ।

[Handwritten signature]

११

[Handwritten signature]
सचिव

१२. दोहोरपना नहुने: यस कार्यविधिबमोजिम अनुदानग्राहीले एकपटकमा एउटै प्रकृतिको कामको लागि कुनै एक कार्यक्रम वा संभागबाट मात्र अनुदान प्राप्त गर्न सक्नेछ । अनुदान प्राप्त गर्ने अनुदानग्राहीको विवरणकार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने निकायले अनिवार्यरूपमा डेसिस (DESES) राख्नुपर्नेवा विभागमा सम्प्रेषण गर्नुपर्नेछ ।
१३. बीउ बालीको बीमा गराउन प्रोत्साहित गरिने: यस कार्यक्रम अन्तर्गत स्रोत बीउ र उन्नत बीउ उत्पादन गर्ने आवेदकहरूलाई बाली बीमा गराउन प्रोत्साहित गरिनेछ ।
१४. प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने: (१) कार्यक्रम संचालन भएका स्थानीय तहले सिधै र सम्बन्धित जिल्लास्थित कार्यालयले प्रादेशिक मन्त्रालय मार्फत् सञ्चालित कार्यक्रमको प्रगति प्रतिवेदन मासिक एवम् वार्षिक रूपमा विभागमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त प्रगति प्रतिवेदनहरूलाई विभागले मासिक एवंवार्षिक रूपमा सङ्कलन र विश्लेषण गरी राय सुझावसहित मन्त्रालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
१५. अनुदानको व्यहोरा उल्लेख गर्नुपर्ने: अनुसूची-५ बमोजिमको अनुदान सहयोग प्राप्त गर्ने बीउ उत्पादक कार्यक्रम सञ्चालन भएको स्थलमा सञ्चालन गरिएको क्रियाकलाप, कुल लागत, सरकारले उपलब्ध गराएको अनुदान रकम र अनुदानग्राहीको योगदान रकम उल्लेख गरिएको जानकारीमूलक सूचनाबोर्ड राख्नु पर्नेछ ।
१६. कार्यक्रमको अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था: कार्यक्रमको अनुगमन तथा निरीक्षण मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरू, प्रादेशिक मन्त्रालय र मातहतका निकायहरू तथा स्थानीय तह एवम्, यस कार्यविधिमा व्यवस्था भएका समितिहरूबाट संयुक्त रूपमा वा छुट्टाछुट्टै हुनेछ ।
१७. कारवाही हुने: (१) यस कार्यविधि बमोजिम प्रोत्साहन अनुदान प्राप्त गर्ने अनुदानग्राहीले अनुदानको दुरुपयोग गरेको पाइएमा नेपाल सरकारको प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही गरिनेछ ।
१८. प्रचलित कानून बमोजिम हुने: बीउ विजन प्रमाणीकरण सम्बन्धमा बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ अनुसार र बीउ विजन सम्बन्धमा अन्य विषय प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
१९. गुनासो व्यवस्थापन: (१) यस कार्यविधिअन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रममा कुनै गुनासोभएमा समिति समक्ष उजुरी गर्न सकिनेछ र गुनासोको सम्बन्धमा समितिबाट भएको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।
(२) यस कार्यविधिअन्तर्गतका कार्यक्रम सञ्चालन प्रक्रियामा उल्लेख भएको व्यवस्था अस्पष्ट भएमा समितिले स्पष्ट पार्नेछ ।
२०. कार्यविधि संशोधन गर्न सक्ने: मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार यस कार्यविधिमा उल्लिखित व्यवस्थाहरू संशोधन गर्न सक्नेछ ।

amp

21/11/20

सचिव

अनुसूची-१

दफा ६को उपदफा (४) को खण्ड (ख) सँग सम्बन्धित
स्रोत बीउ उत्पादनमा अनुदान कार्यक्रममा आबेदनका लागि आवश्यक कागजातहरू

- (क) स्रोत बीउ उत्पादनका लागि प्राप्त इजाजत/अनुमतिपत्रको प्रतिलिपि
- (ख) संस्था/फर्म दर्ता तथा नविकरण प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
- (ग) कर चुक्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
- (घ) भ्याट/प्यान दर्ता प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि
- (ङ) स्रोत बीउ खरिदको निस्सा
- (च) आवेदन माग गर्दा सूचनामा तोकिएका अन्य कागजात

mf

21/11/2019
सचिव

अनुसूची-२

(दफा ६ को उपदफा (४) को खण्ड (घ) सँग सम्बन्धित)

स्रोत बीउमा उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदानका लागि आवश्यक कागजात

- (क) पूर्व जानकारी फारम (बीउ बिजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ बमोजिम)
- (ख) बीउ बाली खेत निरीक्षण प्रतिवेदन फारम (बीउ बिजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ बमोजिम)
- (ग) स्रोत बीउकोट्यागको विवरण
- (घ) बीउ विश्लेषण प्रतिवेदन,
- (ङ) स्रोत बीउ (प्रजनन् तथा मूल) खरिद वील
- (च) स्रोत बीउ वितरण विवरण (विल भर्पाई)
- (छ) सूचनामा माग गरिए बमोजिमका अन्य कागजात

२०७८
सचिव

and
2078
Din...

अनुसूची-३

(दफा ७ को उपदफा (४) (ग) सँग सम्बन्धित)

उन्नत बीउ उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रममा आवेदनका लागि आवश्यक कागजातहरु

- (क) बीउ विजन कारोबार सम्बन्धी अनुमतिपत्रको प्रतिलिपि
- (ख) संस्था/फर्म दर्ता तथा नविकरण प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
- (ग) प्यान/भ्याट दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
- (घ) आवेदन माग गर्दा सूचनामा तोकिएका अन्य कागजात

३१/११
सचिव

२०१८
१४
२०१८

अनुसूची-४

(दफा ७ को उपदफा (४) को खण्ड (ज) सँग सम्बन्धित)

उन्नत बीउ उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदानका लागि आवश्यक कागजात

- (क) स्रोत बीउ खरिदको विवरण
- (ख) स्रोत बीउको ट्याग विवरण
- (ग) खेत निरीक्षण प्रतिवेदन
- (घ) सम्पूर्ण बीउ विश्लेषण प्रतिवेदन
- (ङ) लट प्रमाणीकरण गरिएको कागजात
- (च) उन्नत बीउ बिक्री भएको प्रमाण
- (छ) जिल्ला स्थित कार्यालयले माग गरेका अन्य कागजातहरू

सचिव

 १५

अनुसूची-५

(दफा ७ को उपदफा (५) सँग सम्बन्धित)

क. बीउ उत्पादक कृषक वा समूह वा बीउ विजनसँग सम्बन्धित सहकारी संस्था वा निजी कम्पनी वा उद्यमीलाई बढीमा ५० प्रतिशत अनुदानमा उपलब्ध हुने पूर्वाधार निर्माणका क्रियाकलापहरू

क्र. स.	पूर्वाधार	कैफियत
१	बीउ भण्डारण	आवश्यकता अनुसार लागत अनुमानका आधारमा
२	अन्न भण्डारण गृह	
३	बीउ सुकाउने टहरा र खलियान	
४	बीउ प्रशोधन प्लान्ट	
५	बीउ उपचार प्लान्ट	
६	मेशिन औजार भण्डारण टहरा	
७	कार्यालय कोठा	
८	आवश्यकता अनुसार अन्य	

ख. बीउ उत्पादक कृषक वा समूह वा बीउ विजनसँग सम्बन्धित सहकारी संस्था वा निजी कम्पनी वा उद्यमीलाई बढीमा ५० प्रतिशत अनुदान उपलब्ध गराइने मेशिनरी औजारहरूको सूची

क्र स	मेशिनरी औजार तथा उपकरणको विवरण	कैफियत
१	ट्याक्टर	आवश्यकता अनुसार लागत अनुमानका आधारमा)
२	मोल्डबोर्ड प्लो	
३	कल्टिमेटर	
४	डिक्स ह्यारो	
५	रोटाभेटर	
६	बीउ तथा मल ड्रिल	
७	प्लान्टर	
८	लेभलर	
९	कम्बाइन हार्भेष्टर	
१०	मकै छोडाउने मेशिन	
११	झार गोड्ने मेशिन	

सचिव

१२	धान रोप्ने मेशिन	
१३	पावर स्प्रेयर	
१४	बिद्युतीय तथा सोलार मोटर पम्प	
१५	रिपर	
१६	रिज मेकर	
१७	चिस्यान मापन यन्त्र	
१८	विनोअर (पंखा)	
१९	पावर टिलर	
२०	डाइरेक्ट सिड ड्रिल	
२१	आवश्यकता अनुसार अन्य	

२०११
सचिव

२०११